

DE CONVERSA

Carmen Barragáns Castro, unha loitadora da vida

Isidoro González Paz, Xaime Iglesias González

Ó seus oitenta e seis anos, Carme descansa traballando. Porque pasou moito tempo gañando a vida e só nos últimos anos comezou a vivirla. Reside en Casaldarado nunha casa que non se presta para criar un animal nin ten ó lado leiras para cultivar uns legumes. Por iso, non moi lonxe dela, arranxou a súa "granxa" para descansar coidando pequenos animais e cultivando cebolas, pementos, tomates e plantas semellantes. Claro que tamén lle puxo elementos decorativos como un cruceiro -en cuxa base figura seu nome popular, "Carme a Florisa" -plantas ornamentais, unha parra para dar sombra e unha ampla mesa onde, seguramente, senta a xantar familiares e amigos.

Tivemos o pracer de esperala aquí mentres non chegaba do dentista e, cando apareceu acompañada da filla Maricarme, explicounos o motivo de preparar así a finca.

- A miña vida foi unha vida de moito traballo. Agora podo descansar e fágoo aquí poñendo unhas patacas, botando un repolo, sementando un tallón de erveillas... e criando unhas cabuxas. Aquí paso moitos días ó ano e moitas horas ó día limpando, cultivando e coidando con cariño os animais. Os meus fillos díme que deixo de traballar, pero para min isto non é un traballo, é unha distracción, un descanso.

Como comezaba a arrefriar, convidounos á casa. Acomodounos nunha sala de estar e alí mostrouse moi faladora, pois estivemos con ela ata que se fixo de noite. Contounos que agora vai con frecuencia á misa, pero de nena ía pouco, aínda que fixo a primeira comunión e recorda que ese día don Leandro, o cura,

convidou os nenos e nenas a pan con chocolate debaixo da arcada do claustro. Tampouco foi moito á escola porque tiña que traballar na casa e nas leiras.

- Só fun uns días á escola de Alba, alí en Touceda. Aprendín a ler malamente e de escribir sei asinar. Pero ós meus fillos mandeinas todos á escola.

Carme é unha persoa enérxica e potente. Námanos co vigor da autenticidade que estando o seu marido enfermo do pulmón, botárono do concello onde traballaba de varredor. Daquela, na casa non entraba un céntimo e tiñan catro fillos. Ela foi falar co médico Ballina, coas autoridades municipais e ata acudiu ó gobernador civil. Ninguén lle fixo caso. Pero seguiu loitando ata que o secretario, compadecéndose da situación, tramitou a readmisión do marido. Este incorporouse ó traballo e pronto tivo que pedir a baixa, pero, deste xeito, quedoulle unha paga e, o máis importante, o seguro de enfermidade para poderse curar.

- Cando o meu marido foi ó concello a asinar os papeis, o secretario díxolle: "el sueldo no lo ganó usted, lo ganó su esposa" Porque eu fun a que me movín para todo. Máis tarde atopei a D. Manolo Ballina, con quen tivera fortes discusións por este asunto, e díxenlle: "Quen puido máis vostede ou eu". E el calou.

As diversións de Carme tamén estiveron limitadas polo traballo. Con todo, dinos que de moza gustáballe bailar e lémbrese dos bailes do Binitoño e do Virote. Tamén ía a outros salóns como o Chosco, o Pino e Praceres. Pasábao moi ben nas festas de Lérez, das que nos

di que daquela había máis ca hoxe: San Salvador, San Bieito, San Antonio, Santa Lucía... Algunhas veces tense divertido nas festas de Alba. Pouco ten ido ó cine porque non lle gustaba, aínda que hoxe ve series e películas por televisión. Ademais do traballo, a súa xuventude estivo marcada pola incompreensión.

- Tiven un mazo, Jaime, do Vigario, lugar de San Vicente, e quedei embarazada. El marchou para América e eu quedei aquí co fillo. A pesar de que meu pai estaba talíño co neto e de que todo o que eu gañaba ó xomal entregábao na casa, non tiven apoio da familia. Andaba acovardada e desesperada. E notábaseme. Máis dunha vez pensei marchar da casa co fillo. Pero, a onde ía?

A sociedade daquel tempo discriminaba as nais solteiras que eran obxecto de desprezo. Pero Carme refírenos como unha tarde, sendo máis noite ca día, camiñaba triste polo lugar cando se lle acercou un veciño, Generoso, e falou con ela. Foi o comezo de varios encontros nos que el, que coñecía a situación, faláballe con aprecio e agarimo e un día pediu-lle que casasen. Dubidando das súas intencións, ela contestoulle: "Sácate de diante miña". Pero el seguiu buscando a súa compañía ata que finalmente acordaron casar.

- Casei ós vinte e sete anos. Generoso tiña corenta. Para min, o matrimonio foi a liberación do inferno. Aínda que fomos vivir a unha casita do Chuví, moi humilde e chea de carencias, aquilo era a gloria. Non me importaban os traballos nin as privacións, pois a partir de aquí traballei para min, para o meu home e para os fillos.

Con orgullo, Carme dinos que celebraron a voda familiar cun cocido e explicanos que, cando comezou a vida matrimonial, tiveron que comprar todo, utensilios da casa e da labranza... Despois fixeron uns afomos para mercar terras e foron quen de facer unha casa. Todo grazas ó traballo e organización na que non faltaron as privacións, aínda que nalgúns asuntos foi das primeiras do lugar.

- Como a Generoso lle cortaran unha pema, facíasele moi difícil ir á taberna da Recacha a ver os partidos de fútbol que tanto lle gustaban. Daquela compramos un televisor. Foi o primeiro do lugar, despois da taberna, claro. Moitos nenos, que non admitían na tenda, viñan á miña casa a ver os programas. Algunha xente criticoume porque sabía que andaba apurada de cartos e, sen embargo, compraba un televisor, un luxo naquel momento. Pero a min non me importaba. O meu home ben o merecía. El, uns anos antes, tamén comprara unha radio porque sabía que a min me gustaba. Aínda hoxe me gusta escoitar as noticias pola radio.

Era moi bo Generoso, pero morreu moi novo, só contaba con cincuenta e catro anos. Así que Carme padeceu as consecuencias de ser viúva ós trinta e nove anos con catro fillos. Tivo que facer de nai e de pai e duplicarse no traballo para sacar a familia adiante, coa esperanza de mellorar a situación. As súas xomadas comezaban ás sete ou oito da mañá e remataban ás dúas da madrugada con pequenas paradas para repousar e comer algo. Ademais das faenas do campo, lavou roupa de catro casas da vila, andou ó xomal, fregou escaleiras,

traballou a medias as terras dos Muruais. Tamén vendeu na feira de Pontevedra (e algo na do Mosteiro) o sobranche dos seus propios cultivos: verdura, cebolas, tomates, patacas... Cando era a época de plantar, ía a Teis buscar plantas de repolo para revendelas. Poñía o posto na praza da Verdura, fronte ós Maristas e, malia descoñecer os números, tiña a habilidade de non se equivocar nunca nas contas.

Non lle faltou fortaleza e espírito de loita na defensa dos seus intereses e dos da familia. A súa capacidade de análise quedou de manifesto nas conversas con médicos, oficinistas, avogados e, cando non sabía algo, acudía a quen a puidese informar.

- Con ocasión da separación da miña filla, tiveron unha discusión cun avogado e ó final el contestounme: "Dice que no tiene estudios, pues si los llega a tener, me marchó yo y se sienta usted aquí".

Carme sabe ser agradecida con quen a favoreceu. Lémbrase de dona Gloria, a boticaria de Lérez, e do seu empregado José Luís que lle fiaban as medicinas; de Maruja Moreira que a apoiou cando botaron a Generoso do concello; do Dr. Barbolla que a animou a pesar a grave doenza do marido; de Víctor Moldes que, sabendo das súas penurias, chamouna para regalarlle un bo cesto de comestibles; de Pepe e Angelita a Recacha que confiaron nela cando foi preciso; de Pepe o Cosme, alcalde de barrio, que a defendeu dos ataques dun veciño; de Valentín e Lola a Manuelona que a sacaron de apuros económicos; do crego D. Manuel Osorio que a amparou en asuntos do cemiterio; e doutras moitas persoas que non concreta, como por exemplo, as señoras das casas para as que traballaba. Non esquece a señora Antonia Pouquiña, a parteira de Casaldarado, que axudou a vir ó mundo ós seus fillos o mesmo que á maioría das veciñas e dos lugares próximos, sen cobrar unha peseta.

Dos tempos da guerra pouco se acordaba, porque era moi pequena. Só lembra algúns detalles que daquela lle pasaron inadvertidos, pero que de maior tiveron un significado.

- Un día chegou á casa meu tío Delmiro e díxolle a meu pai que tiñan que escapar e esconderse nos canaviais ou no monte porque andaban sacando a xente das casas. Meu pai díxolle que el non fixera mal a ninguén e que non fuxía a ningún sitio. Noutra ocasión pasaba Víctor Moldes, que andaba escapando dos civís, e meu avó Baltasar, ó velo, sorprendeuse. Víctor fíxolle un sinal, pasando o dedo pola boca, como pedindo que non preguntase nin dixese nada. Eu díxenlle a meu pai: Ese home que fai? E el contestounme: "Nada, ese home está tolo". Non sei se era medo ou o que era, pero a xente non lle contaba ós fillos a verdade do que pasaba. Tamén me acordo de cando lle requisaron a taberna á Recacha.

Malia confesamos que non entende de política nin quere saber nada dela, Carme dinos que na época de Franco "só había pulgas e piollos" e que sente admiración por Adolfo Suárez porque foi o presidente que comezou a democracia en España e buscaba a igualdade da xente.

Sente fachenda de ser Carme a Florisa, por iso mandou gravar ese apelativo na base do cruceiro da súa finca. Cóntanos que o seu bisavó Bernardo foi o primeiro Florís, porque, polo cerramento da finca, puxo roseiras que daban moitas flores. Carme naceu en Casaldarado en 1928. Unha vida chea de coraxe. Pero ós seus anos, aínda conserva unha espléndida vitalidade e unha memoria admirable. Despedímonos falando dunha lenda do monte Castelo, a das minas de ouro e de veneno, das súas viaxes a América e Andorra, así como doutras que fixo por España a diante co lmserso, e mostrándonos fotos.

